Tečaj XX. **NOVICE** List 5.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 29. januarja 1862.

Ličje.

Važno delo v goricah je véz, ktera se v Ivanjšeku začne in do konca Jakopovšeka trpí, v velikih vinogradih pa še včasih dalje. Poglejmo, s čim ljudje po različnih krajih trte v goricah vežejo.

Po lotmerških goricah, po radgonskih, po Kranjskem, Goriškem in Nemškem vežejo navadno s slamo; po štajarskih in hrvaških Halozah pa z ličjem.

Ličje je nadrta skorja lipovcova. Lipovec pa je nasajeno lipovo grmje navadno na zakopu pod goricami. Lipovca ima vsak gospodar celi kos zemlje nasajenega. So kratke visoke stebla z debelimi glavami, kjer šibje požene, ktero ob Filipovem, kadar začne gnati in v mezgi biti, se poreže, skorja potem sleče in v kuče ali rokovati zveže in posuší. Kadar pride véz, se taka rokovat ličja stolče s peračo ali bàtom in namoči, da mehka postane. Vezač si jo tedaj dene v kanjir ali v gorzataknjeni predkrilnik in si iz njega ličje jemlje. Vsaka lika ima vitre in se dá česati na dvoje ali manjše like. Ličje je jako žilavo in drží močno. Pri vezanji pa mora vezač ali vezavka nož imeti, da ličje odrezava, in z eno liko na več krajih trs zveže.

Lipovec se mora okopavati in gnojiti kakor trs, da daljše šibe požene. Kteri gospodar lipovca nima posajenega, ali si ga zadosti ne pripravi, si ga mora kupiti, ker ga nekteri dosti redijo in ž njim tržijo.

Pri Požunu na Ogrskem na levem pobrežji Donave pa nekteri namesto slame neko dolgo travo, kteri se ostriž pravi, ki je veliki paholci podobna in po mokrih krajih in mužah raste, jemljejo in ž njo trte vežejo. Deca in siromaški ljudje ono travo berejo in v kuče zvezano in skičeno oddavajo. Š.

Zdravilske rečí.

(Kako divje meso odpraviti?) nas praša nek gorišk gospodar. Radi odgovorimo tako-le: Divje meso so celó celó majhne bradovičice, ktere ne pripusté, da bi se rana zacelila, to je, koža čez rano potegnila. To se godí najraje potem, če se rana preveč zmiva, ali kako drugač draži, drgne, in slabo obvezuje. Odpravi se divje meso, če se ga je že mnogo napravilo, s tem, da se z nožem odreže; če ga je pa še malo, se čez-nj potegne z belo razbeljenim, hruški podobnim, železom, da se hrasta napravi. Hrasta naj se pa nikdar ne odtrga, ampak pustí pri miru, da sama odpade, ker se pod-njo rana večidel začne lepo celiti. Vsak kovač lahko naredí tako železo. Če se pa divje meso še le začenja napravljati, se večidel odpravi, ako se s žganim galunom poštupa in se potem rana bolj trdno obveže. Če se notranje lice suhih češpelj na divje meso priveže, ga tudi včasih odpravijo.

(Zoper opekline) pomaga hitro, ako navadnega belega mjila (žajfe) nastržeš in z vodo toliko pomočiš, da je kakor mazilo. To namaži potem, pa ne na debelo, na tanko platnéno ruto in okoli opekline trdno ovij. Mehurje popred predêri.

Mokre hiše, njih napake in kako odvrniti jih.

Mokre hiše, ki se nahajajo večidel v manjših mesticih na deželi, po trgih in vaséh, pa tudi v večih mestih, so, kakor skušnje učé, res hude napake za človeško zdravje. V mokrih hišah je gnjiloba domá; pod, vrata, okna, strope, hišno opravo in vse, kar je lesénega, gnjiloba napade in goba se vgnjezdi, ktera v kratkem času lesníno pokvari, pa se tudi po stenah razpnè, in prebivanje z nekim gnjusnim trohljivim in mrtvaškim duhom prevzame. Zidovje, posebno okrog okinj in vrat nad podom, po kotih, zad za pohišno opravo in orodjem postane mokro in je z nekako gnjusobno žlezo prepeto; in po tem takem prevzame vse hišne rečí smrdljiva in gnjilobi podverženа plesnoba, da postanejo mokre, zaduhle in jemajo trohneti.

Akoravno je potem takem škoda za hišo in hišno orodje velika, bi vse to se še, čeravno težko, vendar-le pretrpelo, ako bi le hišna mokrota človeškemu zdravju toliko ne škodovala.

Ker v mokrih hišah ni dovelj za človeško življenje tako potrebnega kislica, ampak le kužni zrak premaguje, in ta je počasen strup za človeško življenje. Ljudje, ki morajo v mokrih hišah prebivati, kmali čutijo, da se jim zdravje spodkopuje. Al odraščeni ljudje ne čutijo take hromote tako brzo, kakor otroci, ker imajo odraščeni več ali manj opravil zunaj hiše, majhni otroci pa se vedno le po tleh verté in neprenehoma v kužnem zraku bivajo. Ni čuda, da ravno iz tega vzroka otroke revnih starišev, ki v mokrih hišah prebivajo, bezgavke in mramorke (škrofeljni) pogostoma napadajo. Ta bolezen pa ni taka kakor marsiktera druga, ktero človek enkrat prestojí; ampak ona muči in krišpa ubozega otroka več let zaporedoma tako, da zaostaja na duhu in telesu v vsem, in je celi čas življenja revna pokveka in bolehna sirota.

Kako slabo se tedaj družini v mokrem stanovanji godí! Gotovo, da ostane bolj zdrava ciganska drhal v svojem pustem brlogu ali gojzdnem ležišču kakor pa pošten človek v mokrem stanovališču!

Da je to vse gola resnica, mi menda ne bo treba na dolgo in široko razkladati; le ta, ki ni še nikoli v mokrem stanovanji bival, bo mislil, da je popis naš preojster. Al počasi, dragi prijatel! Ali ti ne spričujejo tega tudi cvetlice, ki jih v kahlah v mokrih hišah nahajaš, ki v tako kužnem zraku hirajo in bolehajo? Ali ne vidiš, kako so s plesnino in žlezo prepredene, kako tanke in dolge vodene mladikice in slabe peresca poganjajo, ali ne vidiš na njih rumenih, majhnih in pokvečenih peresic! Od kod pride vse to drugod kakor od vlažnega in mokrega kota!

Od kod pa izvira hišna vlažnost? Kako se mora ravnati, preden se nova hiša zida, — in kako se mokrota iz nje odpravlja, ko je hiša že zidana?

Hiše so mokre:

1. Ako se iz trdega kamnja zidajo, ktero se o vsakem premenu vremena potí. S takim kamnjem se mora le podstava v tléh zidati, ne pa vrhno zidanje; posebno škodljivo je pa za hiše in take shrambe, v kterih

ljudje prebivajo, kjer se mraz in gorkota preminjata; ravno tako slabo je tudi za hleve, pode, senice, kašte ali žitnice, kleti itd.

2. Če je zidovje, ki na prostem stojí, pretanko, da lahko mraz in zmerzlina skoz udari. Zidovje se mora precej debelo zidati, zlasti kamnitno zidovje, ki ostane vedno hladnejše in vlažniše, se mora zidati debelejše kakor zidovje iz opeke (cegla). V merzlih krajih, kjer daljše in huje zime razgrajajo, se mora na to tem bolje paziti. Ravno tako mora zidovje proti severju in zahodu čvrsteje kakor proti jugu in jutru biti.

(Dalje prihodnjič.)

Zakaj „Novice“ izpuščajo tihi e in pišejo črko r kot samoglasnik?

„Novice“, ki so odstranile zastarélo bohoričico in ustanovile novo pisavo, so čez 20 let — to gotovo ni prehitro — storile spet eno stopnjo naprej in začele letos pismenko r pisati kot samoglasnik, kakor se izgovarja, — tedaj: trd, prst, smrt itd. Že prejšnih let bil je v „Novicah“ o tem govor; med jezikoslovci je to tako trdna, znana reč, da smo mi Slovenci poslednji, ki v tem resnici odpiramo vrata, ter se tudi v ti malenkosti bližamo ostalim Slovanom, kteri take besede kot mi izgovarjajo brez samoglasnika e.

Morebiti je ravno ranjki Metelko v svoji sicer izvrstno izdelani slovnici največ pripomogel, da se nismo do sedaj pravega poprijeli, ker po krivi neki misli, kot da ne bi poznal samoglasne narave te pismenke, v njegovo slovnico str. 3, pisal je: tard, smart, parst itd., kot da bi bil pred r polglasnik, kar pa ni res. (Glej Miklosič vergl. Lautlehre str. 227. 230).

Kot samoglasnik, tedaj brez pred in za njim stoječega samoglasnika rabijo to pismenko stari Slaveni, Štokavci (razun Dubrovnika, kjer se čuje a), vsi Čehi (na Českem, Moravskem in Slovaškem), in mi Slovenci razun nekterih krajev na Hrvaškem, kjer se jasno čuje pismenka e na pr.: perst, kert itd. Po tako malem številu pa se vsaj ne bomo ravnali in ne zoper jasni izgovor in zoper pravila primerjajoče slovnice krivo pisali; vsaj se trudimo po vsaki poti, da, kolikor moč, pišemo po izgovoru.

Poslednji med Štokavci pisali so samoglasnik pred to pismenko književniki zagrebški, izgovarjaje se s tem, da se po Zagorju, tedaj med Kajkavci, čuje e. Sedaj se razun šolskih knjig že tudi največi del knjig v Zagrebu tiska kakor zahteva temeljita znanost.

Za one pa, kteri se plašijo besed: prst, krst, trd, misleči zmiraj le na pravilo nemške slovnice, da vsak zlog (Silbe) mora imeti samoglasnik, naj dodamo še troje:

Prvo: Mi Slovenci besede res izgovarjamo brez samoglasnika nemške slovnice, kar v nemškem jeziku ni; čmu bi tedaj pisali kar ne izgovarjamo? Drugo: Pismenka r je v takih besedah samoglasna (Selbstlaut), tako da tedaj ono pravilo veljá tudi za nas, toda v duhu domačega jezika. Tretje: Mi bi s to pisavo radi pomagali vsakemu ptujcu, ki se našega jezika učí, da zadene pravi izgovor in ne bere, na priliko, tärd, smärt, čärka itd.

Beseda o cerkvenem premoženji.

Ker se je poslednji čas mnogokrat ponavljana govoríca nekterih časnikov, da vlada se misli cerkvenega premoženja polastiti, celó med ljudstvo zatrosila, ni čuda, da smo tudi mi že več pisem prejeli, v kterih nas prašajo: kako in kaj?

Vlada, kolikor nam je znano, še ni nikjer tega rekla, da v velikih svojih dnarnih zadregah misli po cerkvenem premoženji seči. Le belgiški časnik „Indep. Belge“ je črhnil o tem, da vlada avstrijanska namerava na cerkveno premoženje ali na tako imenovano premoženje „mrtve roke“ dnarja za-se na pósodo vzeti, in v tem hipu so časniki vzeli to reč v svoj pretres. Nekteri — pa celó malo je bilo takih kakor so „Presse“ in nje tovaršice — so zagovarjali bolj kakor odbijali tako posojílo, večina druzih pa se ostro ustavlja takemu početju. Čujmo s kratko besedo, kaj „Ost und West“ — naš nemški časnik o tem v obširnih pretresih piše:

Država — pravi — ktera po svojih civilnih in kazenskih postavah lastnino vsakega človeka varuje, mora ravno tako varovati premoženje vsake skupščine, združbe duhovne ali svetne (korporacije). To veljá tudi od cerkvenega premoženja. Cerkev si je nekdaj pridobila premoženja in si ga pridobiva še dandanašnji; al kar ima, to je njeno, če je sèm ter tjè tudi več kakor potrebuje. Naj je premoženje malo ali veliko, to je vse eno, da je le lastnína pravična. Če bi na to šlo, da bi se vlade smele povlastevati premoženja, kjer ga je velik kup, bi smele si ravno tako polastiti premoženja bogatinov, od kterih je znano, da imajo veliko več kakor potrebujejo. Pravica meri lastnino z enim vatlom, naj premoženje je cerkveno ali kakega druzega lastnika. Bog obvaruj, da bi obveljalo, kadaj kar je prav v satanovem duhu Francoz Proudhon rekel, da „premoženje je tatvína“. — Brez dovoljenja cerkve same tedaj nobena vlada nikakor nima pravíce se polastiti cerkvenega premoženja; ako bi to storila, bilo bi to roparstvo, česar se konservativna vlada avstrijanska celó vkrivičiti ne more. Ako bi pa cerkev v tako razposojenje dovolila, bilo bi to se vé da vse kaj druzega.

Pravíca tedaj pred vsem govorí zoper to. Drugo pa je, da bi ne bilo politično (pametno), kaj takega storiti, zakaj strašen hrup bi se vzdignil povsod, kterega nasledniki bili bi sila nevarni. In tretjič: vse to bi ne dalo državi zdatne pomoči, in vendar bi bila dežela za toliko revniša, za kolikor bi privatno premoženje na kant prišlo. Prodano ali zagotovljeno je blago kmali, — al ko je gospodar vse zapravil, s čim se more spet na noge spraviti?

Od nobene poštene in pravične vlade ni tedaj kaj takega pričakovati; francozka vlada je sicer leta 1789 cerkvi vse njeno premoženje vzela, žlahni gospôdi pa večidel, in duhovne je potem iz državne kase plačevala; al to je bilo početje velike prekucije, morebiti početje strašne sile, in noben zgodovinar se še ni predrznil, da bi ga bil zagovarjal kot početje pravično.

Tako mislijo tudi „Novice“.

Ozir po evropejskih narodih.

(Dalje.)

III. Pleme grško-latinsko.

Narodi tega korena spadajo z Arnavti ali Arbanasi k traški rodovini, ter so večidel po južni Evropi razširjeni. Ti so:

Grki (Greki), preddedje sedanjih Grkov ($1^1/_2$ milij.), kterih novogrški jezik se toliko od starogrškega klasičnega loči, kolikor novočeski od staroslavenskega.

Koliko milijonov je nekdaj grški stari jezik za svoj materni jezik imelo, se zdaj natanko in gotovo povedati ne more; toliko pa je resnica, da je ta krasni jezik sam iz sebe se razsnoval (razcvetel), ter tako čist (pristen) in nepokvarjen ostal, kakor je to današnjega dne samo slovanskemu jeziku mogoče. Literatura (slovstvo) Grkov pa je do take stopnje dognanosti in popolnosti prišla bila, da so od tistega časa Grki učeniki vsem drugim narodom bili, in za tega voljo bo njih slava, akoravno jezik odmrje, večno živela.

2) Rimljani (ali Latinci); ta narod je tudi že odmrl; njegovi (latinski) jezik se je po celem starem znanem svetu po mestih glasil in literatura latinska je tudi neumrjočo slavo dosegla.

Oba ta jezika, grški in latinski, se imenujeta učena

kar mu je bilo tudi po volji; nikogar namreč ni želel kaj prašati, ker bal se je žalostnega odgovora.

Pridši bližej grajšine, zasliši naenkrat jok in neki hripav glas. Stopi toraj na stran ter skrije se za bližnji gosti grm. Od tukaj vgleda neko grbasto starko rumenkastega lica; nekoliko kitic sivih las viselo ji je izpod razkuštrane nočne kapice, razdrapana obleka pokrivala ji je usahlo telo, z roko pa opirala se je na paličico. Gospod Ivan ni hotel verjeti svojim očém, mrzli znoj stopi mu na čelo in noge so se mu tresle ko takrat, ko je vstal z nevarne smrtne bolezni. Mislil je, da to mora ključarica gospodične Marjete biti, ter je poslušal napenjajoč vso pozornost.

„Lenoba nečimerna!“ — rjula je starka — „tál nisi oprala, moje kiklje nisi ogladila, zdaj pa se še tukaj skrivaš, samo da moreš spati; on pa bo morebiti že danes prišel“. In pri teh besedah začne klepati s palico po mladi deklici.

„Za Božjo voljo!“ — tarnala je uboga deklica — „kaj nisem celo noč čula in delala? Kaj morem zato, da sem že proti jutru enmalo zadremala“.

„Da mi koj greš na delo, lenoba!“

Dekla skoči zdaj, gospodinja Marjeta pa še vedno raglјaje kruncala je za njo, opiraje se na svojo palico.

Ivan stal je dolgo za grmom, strmeč in prepaden. Ni vedel, kaj bi storil; čast, poštenje, sramota in neizrekljivo mrzenje borilo se je v njegovi duši. Bolje mu je bilo stoječemu pred Saragoso v vojniškem redu, pričakovaje vsaki čas, da ga bodo podzemeljski podsipi z vojsko in obupajočo obsedeno trdnjavo bruhnili v zrak. Poslednjič nadvlada mrzenje v njem.

Še enkrat pogleda žalostne razvaline nekdanjega srečnega kraja, milo se razjoka ter se vrne po stranski stezi — nikdo ga ni zapazil — do kočije. Zapové kočijažu obrniti, in hajdi: z Bogom Lipovo! na veke.

Zastonj je gledala omamljena Marjeta celi božji dan na cesto proti Vladimiru; zastonj je vsaki dan po zajtrku, južini in večerji prebirala milo pisemce; zastonj se je skrbno napravljala, zastonj marljivo gospodinila; zastonj vse pripravljala, da bi spodobno sprejela milega gosta. Ko že črna noč pokriva zemljo, — ko že vse molčí v gradu, sedí še gospodična Marjeta otožna pri mizi, posluša šumljenje lip in čaka — Ivana.

Al Ivana — ni ga nikdar več!

Poleg ilirskega prevodil Jos. Levičnik.

Jugoslavensko slovstvo.

* *Gr. Krekove poezije.* ♉ V popisu slovenskega slovstva lanskega leta najdemo skoraj čisto na koncu omenjene te „Poezije“. Marsikaj lepega se je spisalo lani; poezije so sklenile staro leto in njegovo slovstvo. Zdi se mi, da so nam podale prijazno roko na razpotju v novo leto, rekoč: „Nate, mili Slovenci, darilce za novo leto; ljubite se med sabo; saj v bratovski ljubezni bo Vas mati Slava spoznala, da ste njeni verni sinovi.“ In Slovenija je veselo pozdravila mladega pesnika, strastno je srkala iz globokega vira njegovih nježnih čuti.

Ni moj namen tukaj spisovati kritike o Krekovih poezijah. Ko bi kritiko o pesmotvorih začel spisovati, bi se mogel držati zunanje oblike in razviti tudi duševne nagone; v obče bi mogel dokazati, da so poezije lepe v sliki, pravilne v obliki. Pa zakaj bi se ondi trudil, kjer je že vsak čitatelj prepričan njih lepote ali vrednosti! To bi bilo ravno toliko, kakor da bi Vam hotel dokazati, da Sava teče nazdol, ne pa v breg. Ako so že misli na svetu različne, kako ne bi bile čuti, kojim še včasi pravega pomena dati ne moremo! Dopadajenje na kakovi stvari ni obče. Marsikteremu se dopada lepi razgled s Triglava; pa marsikteri se posmehuje onim gospodom, ki nalašč najemljajo vodje na strme planine. Iz cele Evrope romajo ljudje, ki imajo voljo in dnar, v švajcarske planine, samo da bi si pogledali njih lepoto in veličastnost, da bi tù na najvišjih evropejskih planinah se tudi v naravnem svetišču najlažje povzdignili k najvikšemu — k Bogu. Pa tudi veste, da je slavni Juli Cesar večkrat prekoračil ravno te planine. Pa takrat še ljudje niso imeli čutila za naravne lepote. Spisoval je med temi planinami po poti slovniško razpravo: „de analogia!“ Vidi se toraj, da se ta reč temu dopada, onemu ne, — da se ista reč sada dopada, sada pa ne. Različnost veka, oseb, omike itd. je sila važna o tej reči. Opustivši toraj vse razgovore, ogovore in zagovore Krekovih poezij, bi rad le na kratko omenil njih duh, vrednost in jezik.

Gospod Gr. Krek je mlad mož, kar nam njegovi mladosti prirojena bojazljivost dostikrat zagotovlja v poezijah. Gotovo je, da še toraj ona razsnova njegovega duha mogoča ni, ktera kinči starejše može. Obsežek njegovih predmetov še ne more biti tako obilen. Vendar pesniška njegova žila terja predmet za poetično obdelovanje. Zato mu je treba bilo se polastiti najbližnejega in občnega predmeta — ljubezni. Dasiravno bi priznali, da še si ni obsvojil obširnosti (ekstensivosti) predmetov, vendar tajiti ne moremo, da mu je dana velika zmožnost (intensivost) čuti. Ta lastnost je posebno darilo narave in znači sposobnost (individualnost) umetnika, posebno pesnika. Prvi moment (obširnost) pa je obče blago za vsakega, kdor koli si ga hoče in zamore obsvojiti. Toraj se nam ni bati, da si gosp. Krek ne bi raztegnil sadašnjega okroga svojih poetičnih predmetov. — Pa tudi ljubezen je pri njem razcepljena po predmetih, na ktere se naslanja. Njegove strune niso le „imé slavile ljubljene device“, ljubezen njegova je trojna. V marsikteri pesmici slavi njegovo hvaležno srce ranjko mater, ktere vrednost je zapopadel tako dobro, kakor Napoleon I., ki je rekel, „da je vse dolžan svoji materi“. Naš pesnik ji plačuje svoj dolg v milodišečih rožicah, ktere ji na grob sadí in z vročimi solzami zaliva. Največ mu pa veljá domovina. V lepo pesem je njegovo pero složilo vse tri predmete, v pesem: Trojna ljubezen. Komu se ne dopada njegova misel in čut, kdo mu bo zameril njegovo ljubezen, ako poje:

Kot ljubil mamo sem in ljubo blago,
Zdaj ljubim narod, domovino drago;
Kdo more to ljubezen mi še vzeti,
Kdo želje, ki jih zdaj gojim, podreti?

Poznamo veliko število liriških pesnikov. Pri večini nahajamo tudi po ljubezni osrečeno veselo srce. Pa neka pelinova grenkost in kačji strup se je vmuznil v nježne rožice, iz kterih so spleteni njegovi venci. Da nas razveseljuje s svojimi pesmami, je sam odrekel posvetnemu veselju.

Modrica pesniku je liro dala,
Veselja dom je drugim odkazala.

Naj že je grenek sad njegovih čuti, naj ga že svet toliko prevara, — prevaranje samo ga usreči. Bolniku je včasih strup k zdravju: le bolno srce oživlja še strupena prevara. Kako lepo in resnično poje Torkvat Tasso:

Così all' egro fanciul porgiamo asperso
Di soave licor gli orli del vaso;
Succhi amari ingannato intanto ei beve
E dall' inganno suo vita riceve.

Le en ugovor zoper vrednost omenjenih poezij naj na kratko odvrnem, namreč, „da niso druga kot posnemanje Fr. Prešerna.“ Kot lirična pesnika si morata biti enaka — v čutih. Brez čuti lirike ni. Ravno tako bi lahko rekel, da je naš pesnik nasledovavec Lenau-ov! Kar se oblike tiče, mu še želimo novega uspeha, zagotavljaje ga, da nam je zmirom bolj všeč, ako rajši nasleduje domače pesnike, kakor ptuje. Le po tem načinu imamo pričakovati naraven razvitek narodnega slovstva; le tadaj se bo domače drevce presajeno v domači zemlji tudi globoko ukoreninilo. Da je g. Krek po izgledu Prešernovem svoje sonete vijal, ne bo-

kar mu je bilo tudi po volji; nikogar namreč ni želel kaj prašati, ker bal se je žalostnega odgovora.

Pridši bližej grajšine, zasliši naenkrat jok in neki hripav glas. Stopi toraj na stran ter skrije se za bližnji gosti grm. Od tukaj vgleda neko grbasto starko rumenkastega lica; nekoliko kitic sivih las viselo ji je izpod razkuštrane nočne kapice, razdrapana obleka pokrivala ji je usahlo telo, z roko pa opirala se je na paličico. Gospod Ivan ni hotel verjeti svojim očém, mrzli znoj stopi mu na čelo in noge so se mu tresle ko takrat, ko je vstal z nevarne smrtne bolezni. Mislil je, da to mora ključarica gospodične Marjete biti, ter je poslušal napenjajoč vso pozornost.

„Lenoba nečimerna!“ — rjula je starka — „tál nisi oprala, moje kiklje nisi ogladila, zdaj pa se še tukaj skrivaš, samo da moreš spati; on pa bo morebiti že danes prišel“. In pri teh besedah začne klepati s palico po mladi deklici.

„Za Božjo voljo!“ — tarnala je uboga deklica — „kaj nisem celo noč čula in delala? Kaj morem zato, da sem že proti jutru enmalo zadremala“.

„Da mi koj greš na delo, lenoba!“

Dekla skoči zdaj, gospodinja Marjeta pa še vedno raglјaje kruncala je za njo, opiraje se na svojo palico.

Ivan stal je dolgo za grmom, strmeč in prepaden. Ni vedel, kaj bi storil; čast, poštenje, sramota in neizrekljivo mrzenje borilo se je v njegovi duši. Bolje mu je bilo stoječemu pred Saragoso v vojniškem redu, pričakovaje vsaki čas, da ga bodo podzemeljski podsipi z vojsko in obupajočo obsedeno trdnjavo bruhnili v zrak. Poslednjič nadvlada mrzenje v njem.

Še enkrat pogleda žalostne razvaline nekdanjega srečnega kraja, milo se razjoka ter se vrne po stranski stezi — nikdo ga ni zapazil — do kočije. Zapové kočijažu obrniti, in hajdi: z Bogom Lipovo! na veke.

Zastonj je gledala omamljena Marjeta celi božji dan na cesto proti Vladimiru; zastonj je vsaki dan po zajtrku, južini in večerji prebirala milo pisemce; zastonj se je skrbno napravljala, zastonj marljivo gospodinila; zastonj vse pripravljala, da bi spodobno sprejela milega gosta. Ko že črna noč pokriva zemljo, — ko že vse molčí v gradu, sedí še gospodična Marjeta otožna pri mizi, posluša šumljenje lip in čaka — Ivana.

Al Ivana — ni ga nikdar več!

Poleg ilirskega prevodil Jos. Levičnik.

Jugoslavensko slovstvo.

* *Gr. Krekove poezije.* ♂ V popisu slovenskega slovstva lanskega leta najdemo skoraj čisto na koncu omenjene te „Poezije“. Marsikaj lepega se je spisalo lani; poezije so sklenile staro leto in njegovo slovstvo. Zdi se mi, da so nam podale prijazno roko na razpotju v novo leto, rekoč: „Nate, mili Slovenci, darilce za novo leto; ljubite se med sabo; saj v bratovski ljubezni bo Vas mati Slava spoznala, da ste njeni verni sinovi.“ In Slovenija je veselo pozdravila mladega pesnika, strastno je srkala iz globokega vira njegovih nježnih čuti.

Ni moj namen tukaj spisovati kritike o Krekovih poezijah. Ko bi kritiko o pesmotvorih začel spisovati, bi se mogel držati zunanje oblike in razviti tudi duševne nagone; v obče bi mogel dokazati, da so poezije lepe v sliki, pravilne v obliki. Pa zakaj bi se ondi trudil, kjer je že vsak čitatelj prepričan njih lepote ali vrednosti! To bi bilo ravno toliko, kakor da bi Vam hotel dokazati, da Sava teče nazdol, ne pa v breg. Ako so že misli na svetu različne, kako ne bi bile čuti, kojim še včasi pravega pomena dati ne moremo! Dopadajenje na kakovi stvari ni obče. Marsikteremu se dopada lepi razgled s Triglava; pa marsikteri se posmehuje onim gospodom, ki nalašč najemljajo vodje na strme planine. Iz cele Evrope romajo ljudje, ki imajo voljo in dnar, v švajcarske planine, samo da bi si pogledali njih lepoto in veličastnost, da bi tù na najvišjih evropejskih planinah se tudi v naravnem svetišču najlažje povzdignili k najvikšemu — k Bogu. Pa tudi veste, da je slavni Juli Cesar večkrat prekoračil ravno te planine. Pa takrat še ljudje niso imeli čutila za naravne lepote. Spisoval je med temi planinami po poti slovniško razpravo: „de analogia!“ Vidi se toraj, da se ta reč temu dopada, onemu ne, — da se ista reč sada dopada, sada pa ne. Različnost veka, oseb, omike itd. je sila važna o tej reči. Opustivši toraj vse razgovore, ogovore in zagovore Krekovih poezij, bi rad le na kratko omenil njih duh, vrednost in jezik.

Gospod Gr. Krek je mlad mož, kar nam njegovi mladosti prirojena bojazljivost dostikrat zagotovlja v poezijah. Gotovo je, da še toraj ona razsnova njegovega duha mogoča ni, ktera kinči starejše može. Obsežek njegovih predmetov še ne more biti tako obilen. Vendar pesniška njegova žila terja predmet za poetično obdelovanje. Zato mu je treba bilo se polastiti najbližnejega in občnega predmeta — ljubezni. Dasiravno bi priznali, da še si ni obsvojil obširnosti (ekstensivosti) predmetov, vendar tajiti ne moremo, da mu je dana velika zmožnost (intensivost) čuti. Ta lastnost je posebno darilo narave in znači sposobnost (individualnost) umetnika, posebno pesnika. Prvi moment (obširnost) pa je obče blago za vsakega, kdor koli si ga hoče in zamore obsvojiti. Toraj se nam ni bati, da si gosp. Krek ne bi raztegnil sadašnjega okroga svojih poetičnih predmetov. — Pa tudi ljubezen je pri njem razcepljena po predmetih, na ktere se naslanja. Njegove strune niso le „imé slavile ljubljene device“, ljubezen njegova je trojna. V marsikteri pesmici slavi njegovo hvaležno srce ranjko mater, ktere vrednost je zapopadel tako dobro, kakor Napoleon I., ki je rekel, „da je vse dolžan svoji materi“. Naš pesnik ji plačuje svoj dolg v milodišečih rožicah, ktere ji na grob sadi in z vročimi solzami zaliva. Največ mu pa veljá domovina. V lepo pesem je njegovo pero složilo vse tri predmete, v pesem: Trojna ljubezen. Komu se ne dopada njegova misel in čut, kdo mu bo zameril njegovo ljubezen, ako poje:

Kot ljubil mamo sem in ljubo blago,
Zdaj ljubim narod, domovino drago;
Kdo more to ljubezen mi še vzeti,
Kdo želje, ki jih zdaj gojim, podreti?

Poznamo veliko število liriških pesnikov. Pri večini nahajamo tudi po ljubezni osrečeno veselo srce. Pa neka pelinova grenkost in kačji strup se je vmuznil v nježne rožice, iz kterih so spleteni njegovi venci. Da nas razveseljuje s svojimi pesmami, je sam odrekel posvetnemu veselju.

Modrica pesniku je liro dala,
Veselja dom je drugim odkazala.

Naj že je grenek sad njegovih čuti, naj ga že svet toliko prevara, — prevaranje samo ga usreči. Bolniku je včasih strup k zdravju: le bolno srce oživlja še strupena prevara. Kako lepo in resnično poje Torkvat Tasso:

Così all' egro fanciul porgiamo asperso
Di soave licor gli orli del vaso;
Succhi amari ingannato intanto ei beve
E dall' inganno suo vita riceve.

Le en ugovor zoper vrednost omenjenih poezij naj na kratko odvrnem, namreč, „da niso druga kot posnemanje Fr. Prešerna.“ Kot lirična pesnika si morata biti enaka — v čutih. Brez čuti lirike ni. Ravno tako bi lahko rekel, da je naš pesnik nasledovavec Lenau-ov! Kar se oblike tiče, mu še želimo novega uspeha, zagotavljaje ga, da nam je zmirom bolj všeč, ako rajši nasleduje domače pesnike, kakor ptuje. Le po tem načinu imamo pričakovati naraven razvitek narodnega slovstva; le tadaj se bo domače drevce presajeno v domači zemlji tudi globoko ukoreninilo. Da je g. Krek po izgledu Prešernovem svoje sonete vijal, ne bo-

demo tajili. Ako se je pa „mladi“ pesnik po tem izgledu izkazal pravega pesnika, kaže to le, da se je zmožnega čutil, nasledovati veliki uzor.

Prebiraje gladke vrste Krekovih poezij čitatelj nikjer ne najde okornih oblik, zavitih stavkov, lokalizmov itd. Vidimo, da ima mladi pesnik slovenski jezik popolnoma v svoji oblasti.

Ako smem odkritosrčno povedati svojo misel in željo, bi svetoval nadepolnemu pesniku, da si izbere veče predmete za svoje gladko pero, da seže v jugoslavensko dogodivščino in crpi tudi iz nepresahljivega vira narodnega duha in nam složi kakošno dramo ali epopejo itd. Čuti se ne smejo razkršiti po predmetih vsakdanjih. Povzdigniti se morajo po vodilu uma do največih umotvorov, kteri umetniku zagotovljajo neumrlost.

* *Glasnik Slovenski.* Prvi list tega časnika se je svojim čitateljem tako lepo prikupil, da bomo drugo pot kaj več omenili o njem, pa tudi o „Cvetji iz domačih in ptujih logov“.

* *Glasonoše* mesečni dokladi pod naslovom „Slovo i Slika“ gré naša srčna hvala še posebno za to, da se prijazni vzajemnosti o književnosti pot odpira, ktero smo dosihmal milo pogrešali. Tudi drugo pot več o tem.

Dopisi.

Iz Prage 17. pros. L. M. G. — Mislim, da bo všeč našim bravcom tudi iz Prage včasih kaj novega zvediti, posebno pa tistim, ki vedó, kako se ujemajo želje in potrebe českega in našega slovenskega naroda. Res je, da so Čehi nekoliko več enakopravnosti dosegli, kakor mi Slovenci; ampak res je tudi to, da to, kar so dosegli, so dosegli edino le po krepkosti svojega narodnega duha, neutrudljivem prizadevanju njihovih velikanov in goreči rodoljubnosti celega naroda. Koliko so pa Čehi dozdaj dosegli, in kaj oni pravo za pravo zahtevajo, to bom obširniše razložil v prihodnjih dopisih;*) za sedaj bodi samo to rečeno, da se človeku, ki tukajšnih okolinost ne pozná, stanje českega naroda dosti lepši kaže, kakor je v resnici. Tako so, da le eno stvär omenim, češke gimnazije razdeljene, na papirji, po načelu enakopravnosti v 10 čisto českih, 7 paritetičnih in 6 čisto nemških. To bi bila lepa reč, ako bi se čisto češke gimnazije za to tako imenovale, ker bi se v njih vse reči po česko učile, kakor se v čisto nemških vse po nemško uči. Al to ni tako! Čisto češke se zato imenujejo, ker se ne uči čisto vse, ampak le večidel po česko. Ravno tako so tudi paritetične = enakopravne gimnazije tiste, v kterih češki in nemški jezik nimata enakih pravic, ampak se le kerščanski nauk in k večemu še zgodovina po česko uči. — Unidan smo brali v českih novinah nekako pismo, ki ga je pisalo tukajšno namestniško predsedništvo do vseh okrajnih predstojnikov, in v kterem se bere, da naj predstojniki ljudstvo opominjajo, da bi nikar ne zaupalo vsacemu, ki bi ga nagovarjal, da bi se na Rusovsko izselilo. To pa zato, ker je nek med njimi veliko tacih, ki ljudstvo na svojo korist sleparijo. Po tem se naročuje predstojnikom, da naj ljudí, ki so primorani na to, da se izselijo, podučé, da naj bi ne verjeli praznim obetanjem, ampak *da naj zahtevajo* pisane dogovore z rusovskimi posestniki, ki želijo dobiti izseljencov iz češke dežele, in da vrh tega naj še zahtevajo, da bo rusovska vlada porok zato, da se bojo dogovori tudi izpolnili. Ne dá se tajiti, da je tukajšno namestništvo v tej stvari po pameti ravnalo, ker komaj so rusovski kmetje nekoliko svojih starih pravic nazaj dobili in plemstvo več nima polne oblasti do njih, že pošiljajo, kakor se sliši, rusovski plemiči svoje ljudí v druge dežele, posebno v Avstrijo in Prusijo, ki ljudstvo nagovarjajo, da naj se preseli na Rusovsko, ter jim obetajo zlate hribe — toda brez gotovosti. Ker bi pa utegnili taki ljudje tudi v naše slovenske kraje zahajati, kjer je tudi žalibog veliko siromakov, ki na svoji zemlji ne morejo živeti, mislim, da ne bo napak, če „Novice“ našemu narodu tudi to stvar razjasnijo in ga opominjajo, da se ne dá več tako presleparіti, kakor se je dalo pred nekoliko leti tistih 4—5000 ljudí iz Notranjskega in Primorja, ki so šli v južno Ameriko, ker bati se je, da tisti ljudje, ki bi se dali v roke rusovskim plemičem na prazno besedo, bi padli v ravno tako težavno sužnost, v kakoršni so bili dozdaj ruski kmetje. Vse drugače bi bilo pa s tem, kar se je pred nekoliko časa bralo v českih novinah, da namreč rusovska vlada sama želí, da bi se češki siromaki preseljevali v rodovitne kraje južne Rusije: v Krimejo, Jekaterinoslav, Kerson. To so tiste dežele, ki iz njih mi in sploh zapadne dežele dobivajo veči del žita, in kjer so tisti nemški naseljenci, ki so se pred 80 leti tam naselili, z žitno kupčijo obogateli. Jez mislim, da bi Čehi bolj po pameti delali, ako bi se preseljevali v južno Rusijo, namesto da hodijo v Ameriko; celó pa, ko se ne vé, kdaj bodo nehale amerikanske prekucije. Ruska vlada českim preseljencom nek stavlja lepe pogodbe. Dala bi jim namreč na možko glavo 8 desetin = 13 oralov rodovitne zemlje — živine, orodja, semena — do 60 gold. na družino in še posodila bi jim, ako bi bilo treba — 8 let bi ne plačevali davkov — 6 let bi ne dobivali vojakov v hiše — k vojaščini bi bil zavezan še le drugi zarod — soseske bi se vladale po svojih starih navadah — stran vere bi imeli popolnoma enakopravnost. Jez nisem sicer zato, da se ljudje selijo iz zemlje svojih očetov; al kjer so okolinosti take, da človeku kri od srca kaplja, ko pogleda na strašno revščino velikega dela svojega naroda, mislim, da, če se preselijo, se ne preseljujejo v Ameriko, Afriko, ampak se preselijo v kraje, kjer jim je saj mogoče živeti. In pod temi pogodbami bi jez svetoval vsakemu siromaku, naj gré raje v južno Rusijo, kjer je še toliko rodovitne zemlje neobdelane, in kjer se mu ni treba bati, da se mu bo slabo godilo.

Iz Pulja v Istri 17. jan. ✠ Proti novemu letu je bil cesarski ukaz razglašen, da jezik naše morske armade ima vprihodnje biti slovanski (ilirski), to je, vsak oficir in vsak uradnik ga mora znati ali se ga brž naučiti, ker brez njega se ne bo služba dobila, pa tudi ne viša stopnja v službi dosegla. Naravni nasledek tega ukaza pa je, da sedaj vsi gospodje, ki ilirski ne znajo, bojo resno in brez obotave se začeli ga učiti in da se bo marsiktera hrvaška slovnica spečala. Potrebo te premembe v jeziku je dokazal nadvojvoda Maks, zakaj večina mornarjev in to najboljih, so Slovani (Dalmatinci in Istrijani), ki bivši ribči ali pastirji ne razumejo ne nemški ne talijanski, pa so vendar v službi mornarski morali plesati kakor jim je nemška ali talijanska beseda godla, ktere niso razumeli. Akoravno že pamet sama po sebi terja, da naj se mala pešica ravná po veliki množini (ne pa narobe), tedaj da naj oficirji in vradniki znajo jezik velike večine mornarjev, ima ta prememba še dosti več kot le jezičen pomén — prevažna je v političnem oziru, ker tako bo iz naše morske armade, ki je bila pred 14 leti čisto laška, sedaj prava avstrijanska, pa tudi ne bo se zgodilo več, kakor se je nek godilo nekdaj, da, ko ni bilo sile na morji, je bila komanda nemška ali laška; ko pa je prihrula sila, je kraljevala na ladii le slovanska beseda.

Iz Poreča v Istri 15. prosenca. ** Naj Vam nekaj povem za predpustnico, kar bi predpustnica bila, če bi se tudi ne bila zgodila o predpustu. *) Naši štirji deželni odborniki, preselivši se po dotični postavi v mesto, so,

*) Nam bo jako drago. Vred.

*) Zabavne družbe imajo včasih tudi zvunaj predpusta svoje čudne muhe. Zlo enaka ali še bolj nepristojna se je pod prejšnim vodstvom strelišne družbe zgodila tukaj v Ljubljani našemu gospodu županu!! Ali je po tem takem čuda, ker so se mu težave delale o sprejemu za družbenika, da pozneje tudi ni hotel vodja biti in se odpovedal ponujani časti? Vred.

nagovorjeni po deželnem glavarju, se oglasili pri vodstvu tukajšne kazine, da se ji želijo kot udje pridružiti. Mislil bi navaden človek, da deželni odbornik je že sam po sebi saj toliko vreden, da more družbenik kazine biti, ako to željo oglasi in se tem podvrže vsem pogojem. Al vodniki naše kazine so vse 4 gospode na tanko tanko sito djali in jih rešetarili tako, da trije so komaj dobili sprejem, eden pa še le pri drugem rešetarenju. Da je to sito menda iz tiste robe spleteno bilo, ki se zove „nissunovka“, je skor gotovo; gotovo je pa tudi, da so se gospod deželni odborniki pozneje za preveliko kazinino čast — zahvalili.

Iz Trsta. 29. dan p. m. je sklical odbor naše slovanske národne čitavnice véliki zbor in vsacemu udu posebej v zato natisnjenih listih naznanil, da podlaga temu zboru bode: pregledovanje celoletnega računa, presojevanje prenarejenih pravil in volitev novega odbora. Zbralo se je mnogo sveta. Gospod prvosednik Edvard Sorč podá gosp. tajniku Fr. Levstik-u sledeči govor, da ga naj v njegovem imenu po slovensko in po srbsko govorí. Slovenski govor se je glasil tako-le:

„Slavni zbor! Uže bode skoraj leto, kar se je ustanovila naša čitavnica, in potem je pri volitvi za trdno osnovanega odbora mene zadela čast, da sem bil prvosednik. Čutil sem, kako važno, kako veliko in slavno, pa tudi kako težko je to opravilo, in uže precej takrat sem bil slavnim gg. družbenikom povedal, da jim vem hvalo za toliko čast in vero v me, in obetal sem, da hočem storiti, kolikor bodem koli mogel, da se naše društvo povzdigne, in da se dá podpora narodnosti, ki je do zdaj zanemarjena samo nekterim sinom svoje matere v srcih pod pepélom tléla, pa ne, da bi zato zaničeval druge narode; zakaj vsi na zemlji smo si bratje. O tem bi se lahko še marsikaj govorilo; al ker se je toliko slavne gospode sošlo k vélicemu zboru, kar mi zadaja veliko veselje, in kar priča, da je med nami sloga, in da bode uspeh imela, ako Bog dá, naša čitavnica, zato mislim precej preskočiti k društvenim zadevam. Vabim vsacega izmed slavno zbranih udov, naj pogleda v bukve in položene račune, da vidi, kolike so društvene močí, in kaj je naredil odbor v tem letu, ki se ravno bliža koncu. Če morda kdo poreče, da se ni vselej zadostilo pravilom, vzlasti kar se tiče veselíc, prosim blagovoljno pomisliti, da odbor je do zdaj moral najprvo in najbolj skrbeti za to, kako bi se Trstu slovansko društvo ne le ohranilo, ampak ukoreninilo, in kako bi se za-nje vselej in povsod gospodarno skrbelo; zakaj naj društvu, kteremu si koli bodi, vsekajo rano veliki dolgovi, potem je zdravila težko iskati, in še teže najti. Zato je bil razposlal odbor tisti poziv, po kterem je vabil družbenike, da vsak po svoji moči in dragi volji v denarjih pripomore čitavnici, in vidili smo, da naše vabljenje ni bilo zastonj, za kar se zahvaljujem blagodušnim darovavcom še enkrat sam v svojem in tudi v imenu vsega društva. Čeravno čitavnica do zdaj še ni dosegla vsega, kar je želela precej v začetku in kar bi še zdaj rada, vendar me navdaja veselo upanje, da je čaka še blaga prihodnost. Med nami naj ostane družnost, sloga, ljubezen, neutrudnost in red, pa se nam ni bati, da bi pri svojem delu pogrešali blagoslova iznad oblakov. Če ima društvo, še enkrat ponavljam, trdno stalo v denarskih zadevah, potem odboru ni težave; al nepotrebnih stroškov se je vselej ogibati, zakaj varčnost je duša vsacega srečno dovršenega početja. Prisrčno zahvalo dajem tukaj pričo velicega zbora tudi vsem gg. odbornikom, da so me v težavnem delu krepko podpirali, in konci kratkega ogovora še opominjam vse slavne družbenike, da naše vodilo imajo biti za vselej besede: „Vsi za vsacega, in vsak za vse!“

Slava in živio se je glasilo od vseh straní gospodu prvosedniku.

Potem nam gospod tajnik naznani stan čitavniškega imetka, razlaga vse, kako in kaj se je storilo, ter nam pové, da smo imeli preteklega leta 4516 gold. dohodkov, 4451 gold. 17 sold. pa stroškov, toraj ostaja 64 gold. 83 sold. gotovine, na dolgu je ostalo še 671 gold. 50 sold. Vsega vkup ostaja društvu za novo leto 736 gold. 33 sold.; zraven pa omeni, da dohodki tega leta so bili za to veči, ker so jim vštete tudi prostovoljne darila velikodušnih domorodcov, ktere so 1608 gold. znesle. Dalje omeni gospod tajnik, da ti prihodki drugo leto odpadejo, toraj je moral odbor plačilo za 2 gold. povikšati, tako da plačava po novem načrtu vsaki tukajšni ud po 20 gold., gosp. duhovni, uradniki, oficirji itd. po 4 gld., v tržaški okolici prebivajoči udje po 8 gold. in unanji po 6 gold. na leto. Le par domorodcev — !? — se je le-tej odborovi prenaredbi ustavljalo, vsi drugi pa so bili zadovoljni, in čulo se je od vseh straní: radi izpolnimo željo slavnega odbora, da le čitavnica vrlo napreduje in da se jači. Marsikaj bi imel še povedati, kar pa bolj v drobnjave spada, moj namen je le domorodcom veselo novico povedati, da naša čitavnica zdaj že na trdnih nogah stojí. Hvala vam, gospod prvosednik, hvala vam gospodje odborniki, da ste tako lepo in skrbno delali za našo reč, za čast in korist naše mile — uboge domovine! Naj Vam bode tudi za naprej njeno blagostanje tako pri srcu kakor do zdaj!

Za prihodnje leto se je volilo po novih pravilih. Izbrali so se namreč 4 voditelji in 14 odbornikov. Po pregledu volitbenih listov so za prihodnji odbor izvoljeni sledeči gospodje: za voditelje gospodje: Sorč Edvard, Opuič Kristofor, Kalister Janez, Tripković Nikola; za odbornike: gospodje: Batanovič Pavel, Fabiani Anton, Dimović Ivan, Jelovšek Pavel, Kavčić Franc, Levstik Franc, Lautman Anton, Napret Teodor, Nikolović Ivan, Radaković Vasili, Radjenković Niko, Skuljević Ivan, Zorman Andri, Živić Jože. Med njimi je polovica Slovencov, polovica pa Srbov; vsi so volitev sprejeli. Večina teh gospodov so tukajšni trgovci, kterih imena so daleč okoli znane, zraven pa so tudi mnogokrat že pokazali za blagor domovine vneto srce, torej se imamo zopet prav veselega leta za našo čitavnico nadjati.

V saboto 18. t. m. smo imeli prvo veselico v čitavnici. Lahko rečem, da tako slabega vremena ni še bilo to zimo; medlo je, burja je strašno razsajala, vendar pa se je mnogo gospode sošlo. Ob $^1/_2$9 uri se je ples začel, godba je bila izvrstna; godlo je namreč nekoliko godcov iz vélikega gledišča (teatro grande); vse je bilo prav dobre volje, nekteri so igrali na bilard, drugi na karte, večina pa je plesala. O polnoči se je vse k večerji podalo. Za jéd in pijačo je skrbel gospodar krčme „Stella d' oro“. Med večerjo se je z velikim nadušenjem nazdravljalo čitavnici, odboru, in našim slavnim gospodom Bleiweis-u, Toman-u, Černe-tu, Rieger-u, Štrossmajer-u in mnogim drugim. Okoli tretje ure zjutraj so se gospé in gospodične razšle. Novi odbor je sklenil, da vsakih 14 dni bodo take veselice. Lahko si mislite, da smo vsi z veseljem sprejeli ta sklep, posebno pa gospé in gospodične.

Ščitomir.

Iz Gorice 25. jan. * — Dopis undanji iz Gorice je treba popraviti tako: Bil je namreč omenjeni gospod vprašan, v kterem jeziku naj bi se zdaj učil verozakon na realki. Na to više vprašanje je on tako odgovoril in odgovor tako motiviral, kakor bi bil gotovo vsak pameten na njegovem mestu odgovoril in ga motiviral, namreč, naj bi se, pa le za letos, velike premembe v učnem jeziku opustile, ker se je šolsko leto že davno (več ko dva mesca) pričelo, ker so si vsi učenci nemške bukve že omislili in ni na mah dobiti tacih knjig v domačem jeziku; sicer naj bi se pa s prvem razredom že letos začetek storil. Poslednji opombi pa je mogel pristaviti željo prvorazrednikov, ki so prosili, naj bi se še za letos učili v nemščini. Se li kaže v tem djanji sovražnik slovenščine? Naj se tedaj gospod dopisnik potolaži in naj ne išče farizejstva, kjer ga gotovo ni. Tisti učitelj se ni še tako sprevrgel, da bi se bal ali sramoval v domačih jezikih učiti verozakon, ker učil je (se vé da pa dosihmal le po malem) na tak način že

več let, kakor se je vsak poslušavec lahko prepričati mogel. Slovenščino je vselej tukaj v Gorici podpiral, ne pa — zatiral, in ga ni menda kakega zavoda, kjer bi se ji bilo tako in na vse strani ugodilo, kakor ravno na toliko psovani goriški realki. Toliko v porazumljenje!

Iz Maribora. Slovenščina se pri nas lepo razvija in čedalje bolje nam prikupuje. Vsakemu pravemu Slovencu se srce radosti širi, ako pogleda na čitavnico, kako hrabro izvršuje svojo nalogo. Tudi dijaška mladina, naročivši se letos na 70 listov „Slov. Glasnika“ (20 listov več kakor lani), kaže, da tudi se poteguje za našo milo slovenščino. Posebne hvale pa je v obče vredna bogoslovnica tukajšna, v kteri veji krepák naroden duh, ki pošteno varuje domače svetinje. Al kakor nikjer ni drevesa s samo čistim zdravim sadom, tako tudi tukaj ne. Ako predava učitelj v slovenskem jeziku, si pišejo nekteri pazke po nemško; ako jih nagovoriš po slovensko, ti odgovarjajo po nemško; ako k njihovim mizam prideš, najdeš vse drugo, le slovanske knjige ali časnika ne, in vendar čislajo sebe za „vnete Slovence“, drugi, ki svojo nalogo, kolikor je moč djansko spolnujejo, so jim le fantasti; po njihovih mislih so „rodoljubi“ tisti, kteri imajo v srcu ljubezen do svojega naroda skrito, tisti pa, ki v djanji kažejo, so sanjavci. Al nadjamo se, da bode tudi tote sv. Duh razsvetil, da si vtisnejo v srce pesnikove besede, ktere naj bi se pri vseh Slovanih le skoro uresničil:

„Kajn da páne, a ustane
Abel mile Slavije.“

Iz Železnikov 22. pros. Sinoč kmali po Avemarii se je pričelo od Ratitovca sem nebo silno žariti, spričevaje nesrečo ognja. Gorelo pa je le pri „Novaku“, nasamnemu kmetu Dražgoške fare. Razun hiše in hleva zgorelo mu je kakih 300 centov sená, zlo ravno toliko slame in mnogo mnogo druge gospodarske priprave. Živino so nek vso rešili razun ene plemenske svinje. Zavarovan ni bil. Ljubi slovenski bratje! Kdor ni zavarovan, naj ga izuči nesreča druzih: da ne dober, ampak slab gospodar je tisti, kteremu se smilijo mali krajcarji zavarnine in ki namesto njih postavlja v nevarnost celo svoje domovje. Pregovor pravi: „kjer je revšina, je tudi večidel nemarnost“. J. Levičnik.

Iz Lèsèc na Gorenskem 22. pros. T. — Ker vem, da bodem vse bravce „Novic“ razveselil, ako jim povem novíco, ki jo je častiti tukajšni posestnik gospod France Legat prejel te dni od svojega prijatla K— Z—, nadlajtnanta v polku Sokčević-evem iz Mantove, naj iz omenjenega pisma naznanim sledeče vrstice: „10. t. m. smo v Borgoforti, na meji piemontežki, pred cesarjem defilirali. Ko pride naš bataljon memo njega, nas je cesar nenadoma pozdravil z besedami: „Dobro Slovenci!“ in zopet drugič: „„Prav dobro Slovenci!““ — Ne morem Ti popisati, kako nas je hvala v milem maternem jeziku iz ust našega cesarja ganila in nadušila. Radujemo se tega, kakor se bodo gotovo tudi radovali vsi Slovenci v domovini“.

Res! dobro ste jo zadeli, dragi rojak, ko ste rekli, da se z Vami bomo veselili nad to novico. Radosti nam res srce igra, da je kaj! — kakor Gorenec pravi. Pet besedic le; al te tehtajo veliko. Te cesarjeve besede bojo dale novo moč tudi nam v duševnem boji zoper sovražnike naše narodnosti, kakor so nadušili Vas, ako zapoje tromba v vojski. Ako cesar sam govorí z nami v našem jeziku, ga nam pač tudi vi preganjali ne boste, kterim je že beseda Slovenec trn v pêti! Zapomnite se cesarjev glas pri Borgoforti!!

Iz Ljubljane. Grdo vreme in pomanjkanje denarjev je menda krivo, da je bil sejm v pondeljek zlo slab. Ljudí je bilo malo, pa tudi živine niso pripeljali dokaj, pa še ta je bila draga, ker ni čuda, ako se pomisli, da vse je drago, pa tudi klaja.

— Prijatlom slovenskega jezika naznanjamo, da gosp. profesor Ivan Macun v narodni naši čitavnici v pondeljek, sredo in petek po poli osmi uri na večer učí slovenski jezik na praktični podlagi. Mnogo marljivih poslušavcov ima izmed gosp. družbenikov; pa če jih pride še več, nikomur ne bo v škodo. — Tako lepo zedinjuje čitavnica „utile dulci“.

— Sprejem jugoslavenski akademii poslanih 1100 gld. v bankovcih in 100 frankov v zlatu je gospodarski odbor z odpisom od 23. t. m. s srčno zahvalo potrdil. Da se vse odrajta, naj se podvizajo gospodje, ki imajo še kaj poslati.

— Lagati in dražiti mirni narod, to je znano rokodelstvo dopisunov „Tagespoštnih“. Priča tega je spet oni dopis o zboru pravoznanske družbe tukajšne. Vse je bilo v takem lepem redu, da živa duša bi ne bila mislila, da more kdo s svojimi strupenimi slinami oskruniti slovesno obletnico, in to toliko manj, ko je pri veseli večerji po tej slovesnosti nemški gosp. govornik sam s krepkimi besedami napil „na pogín vseh vragov, ki prepir širijo med narodi“, in so pričujoči povzdignili kozarce jim „na pogin!“ Al vidi se, da za take vrage še peklo ne mara, zakaj kmali po tej večernici se je prikazal dopisun —s— spet v „Tagespošti“, in ker je gospod dr. Toman v domači hiši po domače se predrznil govoriti, je razsajal tako-le: „Einige Mitglieder blieben desshalb von der Festversammlung weg und sollen aus dem Vereine zu treten gewillt sein. Es wäre bedauerlich, wenn der wissenschaftliche Verein durch Hereindrängen des leidigen Nationalitätshaders gesprengt werden sollte, was die Mitglieder mit ihrem Veto bei künftigen derlei Versuchen füglich hintanhalten sollten“. Na to odgovorimo le samo to: Noben zbor pravoznanske družbe ni bil še tako poln kakor ta; snidlo se je 46 udov. Kdo pa se je silil s slovenskim govorom v ta zbor? Morebiti dr. Toman? To je grda laž. Prosili so ga, lepo prosili, naj prevzame slovenski govor. Pred dvema mescoma je mesečni zbor sam enoglasno sklenil, naj en govor bode nemški, eden pa slovenski. Kteri satan more tedaj potem takem govoriti o „leidigen Nationalitätshader?“ Kdo je tedaj vrival slovenski govor? Ali je mar po družtvenih pravilih domačemu jeziku pot zaprta v to družtvo? In če ni, ali je to silstvo, ako se poslužuje svojih pravíc? Ako se bi družtvo to pokopalo — zapomnite se to dobro — ga bote pokopali vi s suhoparnimi možgani svojimi, ki ne znate druzega kakor le dražiti mirni narod slovenski! Ali je čuda, da se vsak pošten Slovenec raji ogne taki gnjusobi! Mi pa, vsak dan viditi tako predrznost na domači naši zemlji, vprašamo le: Quousque tandem?

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Odkar so se Njih Veličanstvo cesar iz Laškega spet na Dunaj povrnili, so pogostoma spet ministerski zbori, kterim predsedujejo cesar sami. Unanje in notranje zlo zapletene državne zadeve, zlasti ogrske in laške, dajajo sedaj na vse straní prevažnega opravila. Vojaško mornarstvo dobí svoje posebno ministerstvo; al minister kupčijstva bo nek ob enem tudi minister pomorstva.

— Po ces. dovoljenji bo vsak Istrijan in kvarnarski otočan dobil na leto 12 funtov solí po znižani ceni. Po številu tukajšnih prebivavcov se bo za te kraje potrebovalo za leto in dan 28.200 centov solí, cent pa se jim bo dajal po 4 gold. 50 kr.

— Ministerstvo pravosodja misli število pravosrednikov (advokatov) po vseh deželah pomnožiti, in kakor se sliši, je nadsodniji v Gradcu unidan došel ukaz, naj za svoje okrožje do 1. febr. o tej zadevi svoje predloge storí.

— Časniki preklicujejo sedaj tisto novico, ki je te dni romala po vseh časnikih, da je naša vlada razposlala pismo do vseh velikih vlad, v kterem zahteva, naj sardinska vlada razpustí svojo armado.

— Predsednik državnega zbora dr. Hein je vprašal odbornike, ki pretresovajo dnarne zadeve: ali bi ne bilo prav, da bi se državni zbor odložil čez 4. febr.? Pa odgovorili so mu, da ne, ker tudi pravice nimajo za tak odlog.

— Po službenem naznanilu mestne gosposke so povžili Dunajčanje lansko leto 98000 volov, 140.000 telét, 100.000 skopcov (koštrunov) in jančkov, 100.000 svinj, 1 milijon in 300.000 kokoš, kopunov in golobov, 33.000 druge perutnine, 6000 jelenov in srnj, 180.000 zajcov, 120.000 divjaščine, 10.000 centov rib, 16.000 centov riža (rajža), 1 milijon in 200.000 centov moke, 280.000 centov kruha, 300.000 centov sadja, 55.000 centov mastí in 60 milijonov jajc. Naravna je stvar, da želodec, ki toliko pojé, se mora tudi odžejati. Pogasiti to žejo so popili 35.000 veder vina in 1 milijon veder piva (ola).

— „Presse“ je te dni preočitno pokazala avstrijanskim Slovanom svoj „Boksfuss“, rekši: „ako do tega pride, da bi se mi morali miriti s Palackimi in Riegeri, se bodemo lože in raje pomirili z Deákom in Tiszom“.

— V tukajšni zvezdarnici so zapazili novo repato zvezdo na nebu, ki jo je zvezdogled Wineke v Petrogradu prvič 8. dan t. m. najdel. S prostim očesom se ne vidi.

Hrvaško. Iz Zagreba. „Pozor“ naznanja, da je prevzvišeni biškup djakovaški gg. Štrossmajer, utemeljitelj akademije jugoslavenske, razposlal duhovnom po svoji biškupii poziv, v kterem jih z milo besedo vabi, naj donesek svoj položijo na oltar domovine, da se tem krepkejše ustanovi akademija. „Bis dat, qui cito dat“.

Iz Zadra v Dalmacii. Prihodnji mesec bode začel izhajati pri nas politični in književni list v talijanskem in slovenskem jeziku pod naslovom „Il Nazionale“. — „Narodni list“, ki bo dvakrat v tednu izhajal v jeziku talijanskem z nadometkom enkrat v tednu v slovanskem. Vrednik mu bo gosp. Nad. Nadlo, cena za pol leta 5 gold., za 3 mesce 3 gold.

Česko. Iz Prage. Dr. Rieger, izvestnik za národno gledišče, ima velike težave z deželnim odborom; namesto da bi bil obveljal njegov predlog, po kterem naj se dovoli 300.000 gld. za zidanje novega gledišča že prihodnjo spomlad, je večina sklenila po dr. Pinkasovem predlogu, naj se napravi le začasna gledišna koliba za 100.000 gold. Ali se ne pravi to, dnar trositi in odbijati stvar „ad calendas graecas?“

— Danes (24. jan.) smo slovesno pokopali národno pisateljco Boženo Nemcovo. Blizo 30.000 ljudí je spremljalo pogreb. Tako častijo Čehi svoje zaslužene ljudí!

— Naši listi „Pozor“ in „Narod. Listy“ itd. se krepko ustavljajo tistemu mnenju, po kterem bi smela vlada seči po cerkvenem premoženju. Cerkveno premoženje — pravijo „Narod. Listy“ — je lastnina našega naroda; nekteri vladarji in nekteri domoljubi so darovali cerkvi ono premoženje v blage in dobre namene, in narod mora skrbeti, da se dežeti ohrani. Pomisliti je treba, da po materijalnih pripomočkih rodoljubne naše duhovščine se je oživilo narodno življenje, — da večina naših pisateljev je duhovščina, ktera je le po premoženji toliko samostojna, da more delati v prid domovini. „Narodni Listy“ tudi dvomijo, da bi se po prodanem cerkvenem premoženju avstrijanskemu dnarstvu pomagalo, in pravi: Le zadovoljnost in zaupanje more vladi toliko kredita in dnarja dati, da se razrušene dnarne zadeve spet poravnajo.

— „Hlas“ piše, da desna stranka pride 4. svečana v državni zbor, pa le zato, da bode o dnarnih zadevah „nema priča“, v druzih rečeh ožjega državnega zbora pa varovala „pravico in svobodo narodov“.

Galicija. Iz Lvova. „Słowo“ naznanja smrt visokoučenega Denis-a Zubrycki-ga, ki ga galiciški Rusi štejejo za svojega prvega zgodovinarja.

Laško. Iz Turina. Cesar Napoleon se sardinski vladi spet prav prijazen skazuje. Iz vseh priprav je čedalje očitniše, da Lahi ne bojo mirovali pred, dokler se huda vojska ne uname: Rim in Benetke hočejo po vsi sili imeti. Tako misli narod in njega kolovodji, tako misli vlada sama; le v tem so si navskriž, kako ta cilj in konec doseči.

— Iz Rima. Sv. oče so bili več dni bolni; 24. t. m. pa so spet vstali.

Francozko. Iz Pariza. Prenaredb, ki jih v dnarstvenih zadevah zahteva minister Fould, niso drugi ministri s tako hvalo sprejeli kakor je mislil. — Govorí se, da naša vlada razun tega, da naj neapolitanski kralj Franc II. zapustí Rim, še druzih rečí več terja od rimske vlade. — Iz dohodkov mestnih se vidi, da pasji davek donaša mestu vsako leto 400.000 frankov.

Angležko. Iz Londona. Kdor prebira strastno pravdo med našimi in amerikanskimi časniki, lahko vidi, da vojska med nami je le odložena, ne pa pozabljena. — Lord Palmerston boleha. — Da se kraljica misli vladarstvu odpovedati, je prazna govorica. — Kraljevič ne gré na Dunaj, ampak na Turško.

Prusija. Iz Berolina 23. jan. Danes je minister pravosodja državnemu zboru med drugim tudi predložil osnovo postave za odgovornost ministersko.

Turško. Iz Mostara 24. jan. Ustajniki so zavrgli Omer Paševo ponudbo za pomilostenje. Na to se je vzdignil Derviš Paša z 11 batalijoni in vso črno vojsko iz Trebinja in se obrnil proti Zubci, da ondi ustajnike napade, ki pa so se umaknili iz onega kraja.

Uganjka zastavice v listu 4: Boštjan, Boštanj. (Več bravcov nam je poslalo pravo uganjko.)

Narodna čitavnica v Celju.

Ker ni mogoče dostojno vrediti stanovališča za narodno čitavnico do svečnice, se daje na znanje, da bode se odprla še le 16. dan prihodnjega mesca februarja zvečer ob sedmih s slovesno besedo, ktere udeleževali se bodo izvrstni pevci. Stanovališče čitavnice pa ne bode v gostivnici „pri zamorcu“, ampak v poštnih ulicah v drugem nadstropji nekdanje hiše Dereani-ove, v kteri tržuje trgovec g. Fr. Kapus.

Povabljujemo tedaj častite družtvenike, sosebno iz kmetov, da se obilno snidejo. Kdor se še ni, zamore se v naše družtvo vpisati tudi pri tej priložnosti. Poskrbelo se bode tudi, da se bode lahko vsakdo pokrepčal s dobro pijačo in s kakim prigrižljejem.

V Celji 27. prosenca 1862. Začasni odbor.

Narodna čitavnica v Ljubljani.

Častitim gosp. družbenikom narodne čitavnice v Ljubljani in po deželi razglašujemo s tem povabilom, da v prihodnjo nedeljo, 2. dan februarja zvečer, bode „beseda s plesom“ v dvorani čitavnice. Govori in pesmi bodo ta večer na slavo Vodnikovo, ker ta dan se obhaja njegov 104. rojstni dan. Začetek po navadi ob 7. uri zvečer.

Odbor národne čitavnice v Ljubljani 24. pros. 1862.

Kursi na Dunaji 28. januarja.

5% metaliki 69 fl. 15 kr.	Ažijo srebra 37 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 83 fl. 60 kr.	Cekini 6 fl. 51 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.